الەمدە ادىلدىك بولسا، جول داڭعىل بولادى

ـ"بۇگىنگى جۇڭگو" جەلىلەس شولۇى (10)

□ شينحۇا اگەنتسىگىنىڭ تىلشىلەرى حان بيك، دۋ باييۇي

بۇگىنگى تاڭدا، پاكىستاننىڭ پورت قالاسى كاراچىدا تۇرمىس كەشىرىپ جاتقان سىرتقى اۋرۋلار ءبولىمىنىڭ شيا-گەرى الي قايدار ناۋقاستارعا الاڭسىز وپەراتسيا جاسايتىن، ورتا جولدا ەلەكتردىك توقتاپ قالۋىنان ەندىگارى الاڭدا-مايتىن بولدى.

بۇگىنگى تاڭدا، ۋەيتنامدىق بويجەتكەن ۋ شىجۇي قاربالاس جاتتىعىپ، ۋەيتنامنىڭ جەڭىل رەلىس جۇمىسىن جۇرگىزەتىن ءبىرىنشى ۇرپاق تولىمدى قىزمەتكەرىنە كۇنى بۇرىن ەينالۋ ءۇشىن ءۇنسىز قۇلشىنىس جاساۋدا.

بۇگىنگى تاڭدا، كرناگورا رەسپۋبليكاسىنىڭ تاۋ قويناۋىن-دا تۇرمىس كەشىرىپ جاتقان بيدروۋىچ ۋاريا كرناگورانىڭ تۇڭعىش جوعارى قارقىندى تاس جولىنىڭ سالىنۋ بارىسىنا كۋا بولىپ، بولاشاق تۇرمىسىنان زور ءۇمىت كۇتىپ وتىر...

تىكە سەزىنۋگە بولاتىن وسى وزگەرىستەردەن ولار جۇڭگو دەگەن ەسىمدى ەستەرىندە بەرىك ساقتادى. ويتكەنى جۇڭگو سالعان ەلەكتر ستانسيالارىنىڭ ارقاسىندا كاراچى شيياحا-ناسى ەلەكتر توقتاپ قالۋ تاريحىن ايقاتاتتى، جۇڭگو اشقان كۇرستىڭ ارقاسىندا ۋەيتنامنىڭ ءبىرىنشى ۇرپاق جەڭىل رەلىس قىزمەتكەرلەرى جەتكىلىكتى ءبىلىم الدى، جۇڭگو سالعان جولدىڭ ارقاسىندا كرناگورانىڭ قاتپارلى تاۋ قويناۋى داڭعىل جولعا اينالدى.

داڭعىل جول سايراپ جاتسا، اسپان استى جالپىعا ورتاق بولماق. 100 جىلدا كەزدەسپەگەن ۇلكەن وزگەرىس جاعاينىن-دا، جونگە سالۋ قىزىل سيفرى، سەنىمدىلىك قىزىل سيفرى، بەيىتتىلىك قىزىل سيفرى، داموۋ قىزىل سيفرى ادامزاتقا قاتاڭ سىن ـ سايىس الا كەلگەندە، اۋرۋدى ەمدەپ، ىندەتتى الاس-تايتىن جۇڭگو ۇستانىمى حالقارالىق قوعامنىڭ جاپىپاي مويىندا-ۋىنا يە بولۋدا؛ جالپى جۇرتقا تىيمدىلىك جەتكىزىپ جاتقان جۇڭگو ارەكەتى ورتاق داموۋدىڭ قۇدىرەتتى كۇشىن ۇيىستە-رىپ، ءار ەلمەن قول ۇستاسا سەلبەسپ، تەڭ يگىلىكتەنۋدىڭ سارا جولىنا قاراي بەت الدى.

■ كوپشىلدىكتەن تايمادى، جۇڭگو اقىل ـ پارا-ساتى الەم بولاشاعىنا وي سالدى

بۇگىنگى دۇنيە جۇزىنە نازار سالاتىن بولساق، سىڭار جاقتىلىق، قورعامپازدىق تولقىنى كوتەرىلۋ، كەدەي مەن باي پارقى زورايۋ، جەر شارى كليماتىنىڭ جىلىنۋى، لاڭكەستىك شابۋىلىنىڭ تولاسسىز تۇيلۋى سياقتى ماسەلەلەر قاباتتاسىپ، شەشۋ قيىنعا سوعىپ وتىرعاندىعىن، الەمدىك جونگە سالۋ ءتار-تىبى رەفورما جاساۋدى، كەمەلدەندىرۋدى قاجەت ەتپ وتىر-عاندىعىن بىلەمىز... شىم ـ شىنىرىق جاعدايدا "دۇنيە جۇزىنە نە بولدى، ءبىز قايتۋىمىز كەرەك؟" دەگەن ءداۋىر سۇراۋى ادامدارعا ءالى دە تەرەڭ وي سالۋدا.

الەم داموۋىنىڭ "4 ۇلكەن قىزىل سيفرى" الدىندا، جۇڭگو قيىن ماسەلەلەردەن قامال الاتىن، ونى شەشتىن "4كە تاباندى بولۋ"دى ورتاعا قويدى: ءادىل، ۇيلەسىمدى بولۋعا تاباندى بولۋ، ءۋزارا اقىلداسۋعا، ءۋزارا كەشىرىمشىل بولۋعا تاباندى بولۋ، قيىن ـ قىستاۋدان بىرگە وتۋگە تاباندى بولۋ، ءۋزارا پايدا جەتكىزىپ، تەڭ يگىلىكتەنىپ، ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسىن بىرگە قۇرۋعا تاباندى بولۋ. وسى ءبىر جوبا "دۇنيە ءجۇزى جالپىعا ورتاق"، "جاراسىمدى بىرگە ءومىر ءسۇرۋ" سىندى جۇڭحۋانىڭ ءداستۇرلى ماداەنيەتىنە تەرەڭ تامىر تارتتى، "الەمنىڭ ءىسى ءوز مىندەتىم" دەيتىن جۇڭگو جاڭاپىكىرشىلگىن ايگىلەدى، ءتورت كوشەنىڭ تۇيىلىسىندە تۇرعان ادامزاتقا ايقىن بەتالىس نۇسقادى.

جاڭاشىل ءىرى ەل قارىم ـ قاتىناسىنان، جاڭا حاۋىپسىز-دىك كوزقاراسىنان، جاڭا داموۋ كوزقاراسىنان دۇرىس بورىش ـ مۇددە كوزقاراسىنان بىرگە اقىلداسۋدان، بىرگە قۇراتىن، بىرگە بولىسەتىن الەمدىك جونگە سالۋ كوزقاراسىنا، "الۋان ءتۇرلى، تەرەزەسى تەڭ، سيىسىمدى" بولۋ سىندى ورىكەنيەت كوزقارا-سىنا دەيىن، تاعدىرلاس ورتاق تۇلعانىڭ باي مازمۇنى ادامدار-عا تەڭ تىنىس بايقاتتى. نورۋەگيالىق وقىمىستى جون گالتۇڭ ونى تۇتاس تۇلعالىق تانىم، الەمدىك وي جەلى، ادامزاتتىق سۇيىسپەنشىلىك ارقىلى دۇنيە جۇزىنە شولا قارايتىن جاڭا "دۇنيە كوزقاراسى" دەپ اتادى.

تاعدىرلاس ورتاق تۇلعا ۇستانىمىنىڭ قۇندى جەرى نولدىك جيىنتىق سايىسىنىڭ كونە وي جەلىسىن تاستاپ، يدەو-لوگيا مەن گەۋوساياسيدان اتتاعان جۇڭگو اقىل ـ پاراساتىن ايگىلەۋىندە. "تاريحتىڭ تامامدالۋى ءپاتۋاسى"نان، "ور-كەنيەتتەر قاقتىعىسى ءپاتۋاسى"نان، سان رەت دابىرا تۇدىرعان ايتىلمىس "تۇسىنىسپەس شىرعاسى"نان "جۇڭگو حاۋپى ءپاتۋاسى"نا دەينگى قارسىلاسۋ، قاقتىعىسۋ وي جۇيە-سىنىڭ شىم ـ شىنىرىق ماسەلەلەرى دۇنيە ءجۇزىن بارىنشا زيانعا ۇشىراتىپ، ادامدارداڭ جۇڭگو جوباسىنا اناعۇرلىم ءۇمىت ارتۋىنا مۇمكىندىك تۇدىردى. ۇلى بريتانيا وكسفورد داشۋەسىنىڭ پروفەسسورى مادي ياكى ايتقانداي: "جۇڭگو ءبىر ءتۇرلى 'جاڭا مۇمكىندىك' " ازىرلەدى، بۇل ورمان ەرەجە-سىنەن باز كەشپ، زورلىق ـ زومبىلىق ىستەمەي، نولدىك جيىنتىق سايىسىنان اسپ، سەلبەسپ تەڭ يگىلىكتەنەتىن، بىرگە قۇرىپ، بىرگە بولىسەتىن ورىكەنيەتتى داموۋدىڭ جاڭا جولىن اشۋ بولىپ تابىلادى. بۇل بۇرىنعىلاردا بولماعان ۇلى جاساماپازدىق شارا ءارى دۇنيە ءجۇزىن وزگەرتەتىن ۇلى جاساماپازدىق.

"ءبىر ەلدىك، ءبىر ۇلتتىڭ دۇنيە ءجۇزى مەن ادامزاتقا قوساتىن ۇلەسى قانشالىق زاتتىق ماتەريال جا-راتۋىندا بولسىن قالماستان، تاعى قاندايۋستانىم ورتاعا قويعاندىعىندا". گرەتسيانىڭ زۇڭتۇڭى پاۋلوپولوس تا-ياۋدا جۇڭگوعا ساپارلاي كەلگەندە وسىلاي دەدى. ونىڭ قاراۋىنشا، ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسى ۇستانىمى جۇڭگونىڭ جاۋاپكەرشىلىك ارقالايتىن ءىرى ەل ساناتىنداعى جاۋاپكەرشىلىگىن تەرەڭ ايگىلەگەن.

بۇگىنگى تاڭدا، ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسى ۇستانىمى بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمىنىڭ قاتىستى قارارىنا جازىلىپ، ءتىپتى دە كوپ ەلدىڭ مويىندالۋىنا يە بولدى. الەمگە نزگىلىك كورسەتپ، بەيىتتىلىكتى، جاراسىمدىلىقتى قادىر تۇتقان جۇڭگو اقىل ـ پاراساتى ءداۋىردىڭ سىن ـ سايىسىنا بەتپە ـ بەت كەلىپ، دۇنيە ءجۇزىنىڭ زور وزگەرىسىن اڭعا-رىپ، ادامداردىڭ بەيىت داموۋ تىلەگىن تىكە اڭداعاندىقتان، قۇ-درەتتى نىقپال كۇشى مەن باۋراۋ كۇشىن ايگىلەپ وتىر.

■ ادىلەت جولىن ايگىلەدى، جۇڭگو ارەكەتى دۇنيە ءجۇزىنىڭ قۇت ـ بىرىسىن ارتتىردى

تانىمى مەن ارەكەتى بىردەي بولىپ، ايتقاندارىن اتقار-دى. ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسى تەك قانا ادامزاتتى داموۋدىڭ السى ارمانىنا جەتەكتەۋ عانا ەمەس، ونان دا ماڭىزدى-سى، ول ـــ تابانداى دا تىڭعىلىقتى ارەكەت.

جۇڭگو قۇشاعىن كەڭ اشىپ، دۇنيە جۇزىمەن داموۋدىڭ ورايىن بولىسۋدە. چيليدىڭ ەتتى شيەسىنەن مالايزيانىڭ اق كوفەسىنە دەيىن شەتەلدىڭ قىزۋار ەرەكشە ونىمدەرى جۇڭگو بازارىنا كىردى، جۇڭگو تۇتىنۋشىنىڭ تابىسى دۇنيە جۇزىنە پايدا اكەلدى؛ يمپورتتى كەڭەيتۋ ءۇشىن، جۇڭگو بىلتىر تۇڭعىش كە-زەكتى جۇڭگو حالقارالىق يمپورت كورمەسىن وتكىزىپ، 400 مىڭنان استام شەكارا ءىشى ـ سىرتىنداعى ساۋداگەردى كورمە-گە كەلىپ كەڭەس وتكىزۋگە، ساتىپ الۋعا باۋرادى؛ ەسىك اشۋدىڭ رايى، ءىىل ساۋدا ورايى كوپتەگەن شەتەل كاسىپورىن-دارىن تاباندىلىقپەن "بەلەت تاستاۋ"عا باۋرادى؛ جۇڭگو ساۋدا مينيسترلىگىنىڭ ساندى مالىمەتىنە كورسەتىلۋىنشە، 2018 ـ جىلى جۇڭگودا جاڭادان قۇرىلعان شەتەل ساۋداگەرلەرى قارجى قوسقان كاسىپورىن 60 مىڭنان اسىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن %70كە جۋىق ارتقان.

جۇڭگو شىن پەيىل، ادال نيەتىمەن الەمنىڭ داموۋىنا دەم بەردى. "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جول" قۇرىلىسىنىڭ ۇزدىكسىز ىل-گەرىلەۋىنە ىلەسە، جەلى بويىنداعى مەملەكەتتەر مول تابىسقا كەنەلدى. اسقار تاۋلار مەن تەلەگەي تەڭىزدەر كۋا، مالدىۋ-تەن شىريالنكاعا دەيىن، جۇڭگو جوقتان بارلىققا اكەلگەن نە-گىزدىك قۇرىلعى قۇرىلىستار ادامداردىڭ ۇرپاقتان ـ ۇرپاققا جالعاسقان ارماندارىن رەالدىققا اينالدىردى؛ ءمولدىر وزەندەر مەن اشىق اسپان كۋا، لاوستان قازاقستانعا دەيىن، جۇڭگو اتقارعان جاسىل، قورشاعان ورتانى قورعايتىن نسانىدار كوكتەم لەبىن ساقتاۋمەن قاتار، بولاشاقتى نۇرلاندىردى؛ قۇانىش پەن دۇمان كۋا، بانگلادەشتەن سەربيا، ودان گرەتسيا، ەگيپەت-كە دەيىن، جۇڭگو ىلگەرىلەتكەن سەلبەستىك نسانىدارى جەر-گىلىكتى بۇقاراعا مول تابىس سەزىمىن سىيلادى.

جۇڭگو حالقارالىق قوعامعا بەرگەن ۋادەسىن باتىلدىقپەن ورىندادى. دۇنيە جۇزىلىك ساۋدا ۇيىمىنا كىرگەننەن بەرى، جۇڭگو زات سالعىن تومەندەتۋ، قىزمەت وتەۋ ساۋداسىن اشۋ ۇستاۋ، يمپورت ۇلەسى قاتارلى كەدەن سالعىنا جاتپايتىن شارالار سياقتى جاقتاردىڭ كەلىسىمدى جان ـ جاقتى ورىندا-دى، تەك بۇل عانا ەمەس، جۇڭگو ارەكەتى ەسىك اشۋدى تە-رەڭدەتۋدەگى شىن نيەتىن ۇعىندىرۋ ارقىلى وسى زامانعى قىزمەت وتەۋدى، جاساۋ كاسىبىن، اۋىل شارۋاشىلىعىن جان ـ جاقتى سىرتقا اشۋ ۇستاۋدى ىلگەرىلەتۋدەن ءتىپتى دە كوپ سالادا شەتەل قارجىسىنىڭ جارنانى مەڭگەرۋىنە نەمەسە دەربەس قاراجاتپەن تيجارات جۇرگىزۋىنە رۇقسات ەتۋگە دەيىن، جۇڭگونىڭ سىرتقا اشىلعان قاقپاسى بارعان سايىن ايقارا اشىلا ءتۇستى.

پايدانى كوزدەگەندە دۇنيە ءجۇزىنىڭ پايداسىن كوزدەۋ كەرەك. ادىلەت جولىن امالياتىندا ايگىلەگەن جۇڭگو ارەكەتى جۇرتقا بىرگە كەڭەسۋدىڭ، بىرگە قۇرۋدىڭ، بىرگە ءبولىسۋ-دىڭ كۇش ـ قۇاتىن شىنايى سەزىندىرىپ، قول ۇستاسا سەلـ-بەستىك جاساپ، بىرگە يگىلىككە كەنەلۋگە ۇمتىلۋدىڭ پايداسىن ۇعىندىردى. بىرلەسكەن مەملەكەتتەر ۇيىمىنىڭ جەنەۋاداعى ءىس باسقارماسىنىڭ باس مەڭگەرۋشىسى مايكل مۇلەردىڭ قا-راۋىنشا، جۇڭگو حالقارالىق قوعامنىڭ ىنتىماعىن، سەلبەستىگىن كۇشەيتۋ، داموۋ نسانالارىن جۇزەگە اسىرۋ جاعىندا جەتەكشى-لىك رول اتقارعان، ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسى ۇس-تانىمى" دۇنيە جۇزىنە تيانىقتانىپ، تامىر تارتۋدا".

■ تۇراشىلدىق ۇستاندى، جۇڭگو ونەگەسى دۇنيە ءجۇزى حالقىنىڭ جۇرەگىنەن ورىن الدى

قۇلقىنى ادام جالعىز قالمايدى، وعان نيەتتەس سەرىك قالايدا تابىلادى. جۇڭقىتا يتاليا، لىۋكسەمبۇرگ، پەرۋ سياقتى كوپتەگەن ەل "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جول" دوستار شەڭبەرد-ىنە رەسمي قوسىلدى، بەيجىڭدە وتكەن 2 ـ كەزەكتى "ءبىر بەلدەۋ، ءبىر جول" حالقارالىق سەلبەستىك جوعارى دارە-جەلىلەر تالقى مىنبەرىنىڭ كولەمى تۇڭعىش كەزەكتەگىدەن اسىپ ءتۇستى، جۇڭگو، شەتەل كاسىپورىندارى تالقى مىنبە-رى كەزىندە قول قويىسقان سەلبەستىك كەلىسىمىنىڭ جالپى سوماسى 64 ميلليارد دولارداردان استى... سەلبەسپ تەڭ يگىلىككە كەنەلۋدەي جۇڭگو ۇستانىمى ءتىپتى كوپ ەلدى قول ۇستاسا العا باسۋعا باۋرادى.

سونىمەن قاتار، جۇڭگونىڭ سەلبەستىكتى جەبەۋ، تەڭ يگىلىككە كەنەلۋگە تالپىنۋ وبرازى دا دۇنيە ءجۇزى كولە-مىندە جۇرت جۇرەگىنەن تەرەڭ ورىن الدى. گەرمانيانىڭ ساۋدا بانكەسىنىڭ تاياۋدا ورىستەتكەن ەڭ جاڭا تەكسەر-ۋىندە بىلاي دەپ كورسەتىلدى: گەرمانيانىڭ ورتا، شاعىن كاسىپورىندارى بۇگىنگى كۇنى جۇڭگونى امەريكا قۇراما شتاتتارىنان دا نەمەسە ۇلى بريتانيادان دا سەنىمدى ساۋدا سەرىگى سانايدى. چيليدىڭ ءبىر بەدەلدى حالقىتىق تەكسەرۋ قۇرىلىمىنىڭ جۇمىتا جۇرگىزگەن حالقىتىق تەكسەر-ۋىندە تورتتەن ءۇش بولىكتەن جوعارى چيلي جۇرتشىلىعى جۇڭگونىڭ حالقارالىق وبرازىنا بەلسەندى وڭ باعا بەرگەن-دىگى ايگىلەنگەن. چيليدىڭ «ەلشى گازەتىندە» وسى حا-لقىتىق تەكسەرۋدىڭ ناتيجەسى جۇڭگونىڭ دۇنيە ءجۇزى ەكونوميكاسىنىڭ داموۋىن ىلگەرىلەتۋگە قوسقان ۇلەسىن جۇرتشىلىق جاپپاي مويىندايتىندىعىن تۇسىندىرەدى دەلىندى.

الايدا، زورەكەرلىك جۇرگىزگەن، وزىمەنە وزار ەشكىم جوق دەپ تاكاپپارلانعان ەلدەردىڭ نازارىندا جۇڭگونىڭ العا باسۋى جاقسىلىق ەمەس، قايتا ءۇزىنىڭ داموۋىنا حاۋپ ءتوندى-رۋ بولىپ وتىرعان سىڭايلى. ۇستەمدىك ورنىن قورعاۋ ءۇشىن، امەريكا قۇراما شتاتتارى "كەدەن باجىسى سويلىن" سىلـ-تەۋدەن، علىم ـ تەحنيكادا زورەكەرلىكپەن باسىنىپ، ەگەس، قاقتىعىس تۇدىرۋدان ايانبادى.

امەريكا قۇراما شتاتتارى جاقتىڭ دورەكى قىسپاعى الـ-دىندا، جۇڭگو جاقتىڭ مايدانى ايقىن: امەريكا قۇراما شتاتتا-رى جاق ەڭ جوعارى شەكتە قىسىم ءتۇسىرۋ ارقىلى ورىن-سىز مۇددە تالابىن جۇزەگە اسىرماق بولدى، مۇنىسى مۇلدە ىسكە اسپايدى، جۇڭگو جاق كەلەلى پرينسيپتىك ما-سەلەلەردە استە جول بەرمەيدى؛ سونىمەن بىرگە، جۇڭگو ۇزدىكسىز تەبىندى ارتتىرىپ رەفورمانى تەرەڭدەتەدى، ەسكىنى ونان ارى ايقارا اشادى، ءارقايسى مەملەكەت كاسىـ-پورىندارىنىڭ جۇڭگونىڭ داموۋ ورايىنان تەڭ يگىلىكتەنۋىن باستان ـ اياق قارسى الادى.

جاۋاپكەرشىلىكتى ارقالاۋ ۇلكەن ىستەردەن، قيىن ىس-تەردەن كورىنىس بەرەدى، نيەت ءساتتى ـ ءساتسىز جاڭـ-دايلاردا بىلىنەدى. جۇڭگو ءىس جۇزىندىك ارەكەتى ارقىلى دۇنيە جۇزىنە مىنانى ايگىلەدى: داموۋدى كوزدەۋ، قۇدىرەتـ-تەنۋگە ۇمتىلۋ بىرەۋدىڭ ورنىن باسۋ ءۇشىن ەمەس، بـ-رەۋدىڭ مۇددەسىنە تالاسۋ ءۇشىن دە ەمەس، قايتا ءۇز ەلىنىڭ جانە دۇنيە ءجۇزى حالقىنىڭ قۇت ـ بىرىسىن جەبەپ، سان ميللىون حالقتى ءتىپتى دە باقىتقا، تاماشا تۇر-مىسقا كەنەلتۋ ءۇشىن. دۇنيە ءجۇزىنىڭ گۇلدەنۋى، ورنىقـ-تىلعى ءۇشىن ۇلەس قوسۋ عانا ءىرى ەلدىڭ ارقالايتىن جا-ۋاپكەرشىلىگى، بەيىت داموۋدىڭ ادامي دۇرىس جولى سانا-لادى.

ادىلەتتىگە كومەك كوپ، ادىلەتسىزگە كومەك جوق. قازىر امەريكا قۇراما شتاتتارى ۇلگىسىندەگى زورەكەرلىك كوپ-تەگەن مەملەكەتتىڭ قارسىلىعىنا ۇشىراۋدا، جۇڭگونىڭ ءۋزىنىڭ زاڭدى ۇقىق ـ مۇددەسىن قورعاپ، كوپ جاقتىلىقتى ساقتاعان ادىلەتتى ارەكەتى بارعان سايىن كوپ مەملەكەتتىڭ قولداۋىنا يە بولۋدا. بەينە فرانسيا پاريج 8 ـ داشۋەسىنىڭ پروفەسسورى پيەر پيكال ايتقانداي: "الەمدىك جونگە سالۋدا قۇقاي كور-سەتۋگە جانە قاتەر توندىرۋگە سۇيەنۋگە بولمايدى، قايتا ەسىك اشىپ، تەڭ يگىلىككە كەنەلۋگە تاباندى بولۋ كەرەك... امەريكا قۇراما شتاتتارىنىڭ زورەكەرلىكپەن باسىنۋ ارەكەتى جۇڭگو العا قويعان 'ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسى' ۇستانىممەن بارىنشا قارما ـ قارسىلىق قالىپتاستىردى".

ءداۋىر تولقىنى جۇڭگىلە بەرەدى، تاريح اۋقىمى بوگەۋ بەرمەيدى. ادامزاتتىڭ تاعدىرلاس ورتاق تۇلعاسى ۇستانىمى مەن امالياتى، ءسوز جوق، بۇكىل الەم كولەمىندە اناعۇرلىم كوپ ادامنىڭ مويىندالۋىنا مەن قولداۋىنا يە بولىپ، بەيىت داموۋدىڭ، سەلبەسپ تەڭ يگىلىككە كەنەلۋ-دىڭ ءداۋىر سيمفونياسىن بىرگە ورىندايدى.

(شينحۇا اگەنتسىگىنىڭ 6 ـ ايدىڭ 4 ـ كۇنى بەيجىڭنەن بەرگەن حابارى)

شي جينپينىڭ رەسەيدىڭ زۇڭتۇڭى پۇتينمەن سانت ـ پەتربۇرگتە تاعى دا ءديدارلاستى

(باسى 1 ـ بەتتە)

شي جينپينىڭ مىنالاردى ءبىلدىردى: پۇتين زۇڭتۇڭنىڭ اتا مەكەنى سانت ـ پەتربۇرگكە ساپارلاي كەلگەندىگىمە توتەنشە قۇانىشتا-مىن. بۇل ارانىڭ كورىنىسى كوركەم، مادەنيەت، كوركەمونەر رايى قويۋ ەكەن. وسى وركەنيەتتى بىرىستى ولكەدە، كەزىندە كوپتەگەن ەلەۋلى تاريحي وقيعالار تۇولعان، تالاي ـ تالاي كور-نەكتى قايراتكەرلەردى جەتىلدىرگەن، باۋلە-عان، اسىرەسە، فاشيزمگە قارسى دۇنيە جۇزد-ىك سوعىستىڭ جەڭىسى جولىندا زور قۇرباۋ-دىقتار بەرىپ، ماڭىزدى ۇلەس قوستى، ول رەسەيدىڭ جانە رەسەي حالقىنىڭ ماقتانىشى.

شي جينپينىڭ مەن پۇتين كەزىندە قازان توڭكەرىسىنىڭ تۇڭعىش زەڭبىرەك وعىن اتقان اۋرورا اتتى شارلاۋشى كەمەگە بىرگە شىعىپ، قاتىستى تاريحي تانىستىرۋلاردى تىڭـ-دادى. شي جينپينىڭ مىنانى ءبىلدىردى: اۋرورا اتتى شارلاۋشى كەمەنىڭ جۇڭگو حالقى جوندە-مەن ماڭىزى ەرەكشە. سوناۋ جىلدارى قازان توڭكەرىسىنىڭ زەڭبىرەك ءۇنى جۇڭگوعا ماركسيزمدى الا كەلىپ، جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسىنىڭ دۇنيەگە كەلۋىندە ماڭىزدى رول اتقاردى. وسىدان سوڭ ءدال جۇڭگو كوممۇنيستىك پارتياسىنىڭ باسشىلىعىندا جۇڭگو حالقى ءبىرىنىڭ سوڭىنان ءبىرى ەرىپ، جۇڭگو توڭكەرىسىنىڭ جانە جاڭا جۇڭگو قۇرىلىسىنىڭ كەسەك تابىسىنا قول جەتكىزدى. رەسەي جاقتىڭ اۋرورا اتتى شار-لاۋشى كەمەنى اۋەلگى قالپىندا ساقتاۋى تاريحقا دەگەن قۇرمەتىن ايگىلەيدى. پۇتين مۇنى قۇپتايتىندىعىن ءبىلدىردى، تاريحقا قۇرمەت ەتۋگە ءتيىس ەكەندىگىن باسا دا-رىپتەدى.

ەكى ەلدىڭ مەملەكەت باسشىلارى جاعالاۋداعى كورىنىستەردى تاماشالاي وتە-رىپ، وسى بايىرعى قالانىڭ تاريحى مەن بۇگىنگى جوندىندە اقتارىلا اڭگىمەلەسىپ، جۇڭگو مەن رەسەيدىڭ گۇمانيتارلىق اۋىس ـ كۇيىسىن جەبەپ، ەكى ەل حالقىنىڭ ءتۇسىـ-نىسۋى مەن دوستىعىن تەرەڭدەتۋگە ءبىر اۋىزدان قوسىلدى. پۇتين اناعۇرلىم كوپ جۇڭگولىق ساياحاتشىلاردىڭ رەسەيگە، سوندای ـ اق سانت ـ پەتربۇرگكە كەلۋىن قارسى الدى.

وسىدان سوڭ ەكى ەلدىڭ مەملەكەت باسشىلارى قىسقى سارايعا كەلىپ، ۇزدىك-سىز كەڭەس قۇرىپ، قازىرگى حالقارالىق جاعداي جانە كەلەلى حالقارالىق، وڭىرلىك ماسەلەلەر جوندىندە اناعۇرلىم ىشكەرىلەي پە-كىرلەستى.

شي جينپينىڭ بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: قازىر جۇڭگو مەن رەسەي ەكەۋى ەل دە مەملەكەتتىڭ داموۋى، ۇلتتىڭ گۇلدەنۋى سىندى ماڭىزدى تاريحي كەزەڭدە تۇر. قا-زىرگى جاعدايدا ەكى جاق ستراتەگيالىق ىستەستىكتى تەرەڭدەتۋى كەرەك، بۇل جۇڭگو مەن رەسەي ەكى ەلدىڭ مۇددە-سىن قورعاۋ ءۇشىن بولىپ عانا قالماستان، مۇنان دا ماڭىزدىسى، نەگىزگى حالقارالىق ەرەجە مەن حالقارالىق ءمورالدى قورعاۋ ءۇشىن، دۇنيە ءجۇزىنىڭ بەيىتتىلىگىن، حا-ۋىپسىزدىگىن جانە ورنىقتىلىعىن قورعاۋ ءۇشىن بولىپ تابىلادى.

پۇتين مىنالاردى ءبىلدىردى: حالقارا-لىق جاعداي نەعۇرلىم كۇردەلى، قۇبىلمالى بولعان سايىن، رەسەي مەن جۇڭگو ەكى ەل ساياسي سەنىمدىلىكتى سولعۇرلىم بەكەمدەپ جانە تەرەڭدەتىپ، حالقارالىق ىستەردە سايـ-كەستىكتى، ىستەستىكتى كۇشەيتىپ، حالقارالىق زاڭ مەن حالقارالىق قارىم ـ قاتىناستىڭ نە-گىزگى ەرەجەسىن قورعاۋدى كەرەك.

شي جينپينىڭ مەن رەسەيدىڭ زۇڭتۇڭى پۇتين جۇڭگو مەن رەسەيدىڭ ەنەرگيا ساۋدا ىستەرى تالقى مىنبەرىنە بىرگە قاتىناستى

(باسى 1 ـ بەتتە)

تومەنگى ءوندىرىس بارىسىن جالپى بەتتىك ءبىر تۇلعالاندىرۋ سەلبەستىگىن تەرەڭدەتۋ. كەزەكتەگى جاعدايدى تياناق ەتپ، ۇزاق بولاشاقتى كوزدەپ، ابزالدىلىقتار ارقىلى ءۋزارا تولىقتاۋعا، ءۋزارا پايدا جەتكىزۋگە، تەڭ يگىلىكتەنۋگە تاباندى بولىپ، تەرەڭدەي سەلبەسۋدى كەڭەيتۋ كەرەك. ءتورتىنشى، الەمدىك ەنەرگيانى جوڭگە سالۋ سەلـ-بەستىگىن كۇشەيتىپ، ەنەرگيانى باياندى دامىتۋ ىستەرىن ىلگەرىلەتۋ. كوپ جاقتىلىقتى قول ۇستاسا باتىل قورعاپ، كوپ جاقتى سەلبەستىكتى بەلسەنە ورىستەتپ، الەمدىك ەنەرگيانى جوڭگە سالۋ جۇيەسىندە ورەلى رول اتقارىپ، الەمدىك ەنەرگيانى دامىتۋعا انا-عۇرلىم كوپ وڭ قۋات ۇستەۋ كەرەك.

شي جينپينىڭ بىلاي دەپ باسا دارىپتە-دى: جۇڭگو مەن رەسەيدىڭ ەنەرگيا سەلـ-بەستىك ءورىسى كەڭ، كومەسكى كۇشى زور. مەن پۇتين زۇڭتۇڭمەن بىرگە ەكى ەل ۇكىمەتتەرىنىڭ ەكى ەل كاسىپورىندار-دىڭ سەلبەستىكتى كەڭەيتۋىنە اناعۇرلىم تاما-شا تيجارات ـ ساۋدا ورتاسىن جاراتۋىنا جە-تەكشىلىك ەتپ جانە ونى ىلگەرىلەتپ، انا-عۇرلىم جان ـ جاقتى ساياساتتىق قولداۋ كورسەتۋدى قالايمىن. جاڭا داۋىردەگى جۇڭگو مەن رەسەيدىڭ جان ـ جاقتى ستراتەگيالىق ىستەستىك سەرىكتەستىك قارىم ـ قاتىناسىنىڭ پارەندى قامتاماسىز ەتۋىندە، ەكى ەل كاسىپورىندارىنىڭ، ءسوزسىز، شىن پەيىلمەن ىنتىماقتاسىپ، ەكى ەلدىڭ ەنەرگيا سەلبەستىك دەڭگەيىنىڭ اناعۇرلىم العا باسۋىن ىلگەرىلەتپ، ەكى ەل حالقىن اناعۇرلىم با-قىتقا كەنەلتەتىندىگىنە سەنەمىن.

پۇتين مىنالاردى ءبىلدىردى: رەسەي مەن جۇڭگونىڭ ەنەرگيا ساۋدا ىستەرى تالقى مىنبەرىن قۇرۋدىڭ ءتورتىنشى شي جينپينىڭ ەكەۋىمىز بىرگە ۇيعارىپ، ەكى جاقتىڭ مۇناي ـ تابيعي گاز، ەلەكتر، قايتا تۇىندايتىن ەنەرگيا سياقتى سالالاردىڭ سەلبەستىگىن كە-ڭەيتۋىن تالقىلاۋىنا ماڭىزدى تۇعىر ازىرلەگەن ەدىك. كەزەكتە، ەنەرگيا سەلبەستىگى رەسەي مەن جۇڭگونىڭ جان ـ جاقتى ستراتەگيالىق ىستەستىك سەرىكتەستىك قارىم ـ قاتىناسىنىڭ ماڭىزدى قۇرامداس بولىگىنە اينالدى ءارى ول ەكى ەلدىڭ سەلبەسە داموداعى ەڭ تەز سالاعا اينالدى، بۇل ەكى جاققا دا پايدالى. رەسەي مەن جۇڭگونىڭ ەنەرگيا نەگىزدىك قۇرىلعى قۇرىلىسى، ساۋدا، تەحنيكا زەرتتەپ ـ اشۋ سياقتى جاقتاردىڭ سەلبەستىگى بەلسەن-دى ىلگەرىلەۋشىلىككە قول جەتكىزىپ، ما-ڭىزدى مۇناي ـ تابيعي گاز قۇبىرى جەلىسى جانە ءىرى سەلبەستىك نسانىدارى دەر كە-زىندە ىلگەرىلەتىلدى. رەسەي جۇڭگو كا-سىپورىندارىنىڭ رەسەيدىڭ ەنەرگيا بازارىنا قارجى قوسۋدى كەڭەيتۋىن قارسى الادى. رەسەي ۇكىمەتى قاتىستى زاڭدارىن، زاڭ ەرەجەلەرىن جانە ساياساتتاردى كەمەلدەن-دىرىپ، شەتەل كاسىپورىندارىنىڭ رەسەيگە كەلىپ قارجى قوسىپ جۇمىس جۇرگىزۋىنە تاماشا بازار ورتاسىن ازىرلەيدى.

دىڭ شۇەشياڭ، ياڭ جيەچى، ۋاڭ ي، حى ليفۋ قاتارلىلار جوعارىداعى قيمىلدارعا قاتىناستى.